

De Noord-Nederlandse agrosector en agrocluster in beeld

Managementsamenvatting

A.B. Smit, J.H. Jager, R.W. van der Meer, D. Verhoog,
T.A. Vogelzang, M. Dolman, H. Kros (Wageningen University &
Research) en Th. Van der Linden (Kadaster)

Dit is de managementsamenvatting van het rapport 'De Noord-Nederlandse agrosector en agrocluster in beeld', de weergave van een onderzoeksproject van Wageningen University & Research en Kadaster. Het project is uitgevoerd in opdracht van en gefinancierd door de provincies Groningen, Fryslân en Drenthe. Na een overzicht van de inhoud en een korte introductie van 'situatie', 'uitdaging' en 'vraagstelling' geeft deze managementsamenvatting op hoofdlijnen de uitkomsten van het onderzoek weer.

Situatie

De land- en tuinbouw is een beeldbepalende sector in Noord-Nederland. Het agrocluster, de primaire sector samen met de toeleverende en verwerkende bedrijven, is een wezenlijke speler in de regionale economie, zowel in omzet als in werkgelegenheid.

Uitdaging

De noordelijke provincies willen leidend zijn in duurzame, grondgebonden landbouw, die waarde heeft en houdt voor de bewoners van het noorden. Om deze ambitie te realiseren, is zicht op de huidige situatie in de noordelijke landbouw en het bijbehorende agrocluster een eerste voorwaarde. Deze rapportage geeft daar op hun verzoek invulling aan en is als het ware een foto van de agrosector en het agrocluster in Noord-Nederland.

Vraagstelling

- Wat is de huidige situatie van de primaire land- en tuinbouw in Noord-Nederland en van het bijbehorende agrocluster?
- Welke ontwikkelingen hebben zich de afgelopen tien jaar voorgedaan?

Agrocluster belangrijk voor Noord-Nederland

- Voor Noord-Nederland zijn zowel de primaire agrarische sector als de rest van het agrocluster (verwerking, toelevering en distributie) van groot belang voor de werkgelegenheid en de economie.
- 100.000 mensen hebben werk in het agrocluster ofwel 17% van de werkgelegenheid in Noord-Nederland. Dit cluster zorgt ook voor 13% van de toegevoegde waarde.
- Het belang van het agrocluster neemt toe, uitgedrukt in werkgelegenheid en toegevoegde waarde.
- In Noord-Nederland heeft Groningen de hoogste toegevoegde waarde.
- Grondgebonden landbouw (akkerbouw en melkvee) vormt de motor van de landbouw in Noord-Nederland. De toegevoegde waarde van het akkerbouwcluster is groter dan van het melkveehouderijcluster. Per hectare creëert de akkerbouw circa 4 keer zo veel toegevoegde waarde als de (melk)veehouderij.

Schaalvergroting zet door

- Het aantal agrarische bedrijven is in Noord-Nederland de afgelopen 10 jaar met 17% gedaald naar 11.680. Dat is iets minder dan de daling in heel Nederland (22%).
- Van deze 11.680 bedrijven is de verdeling over de provincies als volgt:
 - Groningen 3.040
 - Friesland 5.230
 - Drenthe 3.410
- De schaalvergroting is in Noord-Nederland in de afgelopen 10 jaar fors geweest: 21% in de melkveehouderij, 15% in de akkerbouw.
- Een derde van de biologische bedrijven is te vinden in Noord-Nederland. De sector blijft klein (2,4% van het totaal aantal bedrijven) maar groeit weer (na een daling tussen 2005 en 2010).

Vergrijzing boeren; zorg over bedrijfsopvolging

- Van de bedrijfshoofden met een leeftijd van 51 jaar of ouder had in 2016 43% een opvolger. Dat is een stijging ten opzichte van 2012 en 2008. Het continuïteitspercentage zit nu na een dal weer op 64%.
- De komende 15 à 20 jaar is de toekomst van 3.500 bedrijven in Noord-Nederland onzeker door gebrek aan een opvolger.
- Het aandeel bedrijfshoofden van 65 jaar en ouder neemt toe. Het aandeel jonger dan 45 jaar daalt. Beide categorieën zijn nu even groot (circa 20%).
- Van de bedrijfshoofden in Noord-Nederland heeft gemiddeld 18% ook betaalde werkzaamheden buitenshuis. Drenthe heeft het grootste percentage, namelijk 20%.

Grote melkveehouderijsector, niet altijd robuust

- Van de melkkoeien in Nederland bevindt zich 30% in Noord-Nederland. Friesland neemt daarvan 19% voor zijn rekening.
- Het gemiddeld inkomen over 2011-2015 was laag: 32.500 euro per oaje (onbetaalde arbeidsjaareenheid; gemiddeld 1,7 oaje per bedrijf).
- De toeslag via GLB bedroeg in die periode gemiddeld 27.500 euro per bedrijf ofwel 400 euro per ha.
- De solvabiliteit in de melkveehouderij is 64%. Dat is lager dan gemiddeld in Nederland.
- De bedrijfseconomische robuustheid van de noordelijke melkveebedrijven is gemiddeld kwetsbaar door een lage solvabiliteit, een lage moderniteit en weinig ruimte voor vervangings- en vernieuwende investeringen. De onderlinge verschillen zijn groot: een deel scoort slecht; er is echter ook een deel dat goed scoort en dus robuust is.
- Het aantal GVE grasvee per hectare is in Noord-Nederland 2,5. Dat is lager dan gemiddeld in Nederland. Op de veebedrijven als totaal is het fosfaatoverschot kleiner. De mestproblematiek doet zich in dit gebied dus minder voelen dan in andere gebieden in Nederland.

Robuuste akkerbouwsector; groot belang GLB-betalingen op deel bedrijven

- Noord-Nederland heeft een groot aandeel in de Nederlandse aardappelzetmeelproductie en pootgoedteelt.
- Het gemiddelde inkomen van de akkerbouwers in Noord-Nederland over 2011-2015 was 76.000 euro per oaje. De solvabiliteit bedroeg in die periode 80%. Ook binnen de akkerbouw zijn de verschillen tussen bedrijven groot.
- De bedrijfseconomische robuustheid van de noordelijke akkerbouwbedrijven is gemiddeld genomen goed door een hoge solvabiliteit, een goede moderniteit en ruimte voor vervangings- en vernieuwende investeringen.
- Vooral in Drenthe is de GLB-betaling per bedrijf hoog: 50.000 euro per akkerbouwbedrijf ofwel 560 euro per ha.

Meer informatie

Het volledige rapport komt beschikbaar op de website van Wageningen Economic Research en is [hier](#) te downloaden.

Smit, A.B., J.H. Jager, R.W. van der Meer, D. Verhoog, T.A. Vogelzang, M. Dolman (allen Wageningen Economic Research), H. Kros (Wageningen Environmental Research) en Th. Van der Linden (Kadaster), April 2017, *De Noord-Nederlandse agrosector en agrocluster in beeld*. Wageningen, Wageningen Economic Research, Rapport 2017-033.

Contact

A.B. Smit

Bertb.smit@wur.nl

T +31 (0)320 293 528

www.wur.nl/economic-research

H. Kros

Hans.kros@wur.nl

T +31 (0)317 486 489

www.wur.nl/environmental-research

R. Hupkes

Roelof.Hupkes@Kadaster.nl

T +31 (0)88 183 4569

www.kadaster.nl

2017-033